

הלכה למעשה

פסקי הלכה מימי שביתת הרופאים בבית החולים שערי צדק

שביתת הרופאים שנמשכה כ-4 חדשים בשנה שעברה עוררה שאלות הלכתיות רבות וקשות. רופאים בני תורה ושומרי מצוות עמדו לפני הכרעות מצפוניות אישיות בהתאם להשקפת עולמם התורנית. במקומות רבים הורגש חוסר במסגרת הלכתית מוסמכת אשר ניתן ללכך בה בעיות רפואיות-הלכתיות אקטואליות.

במרכז הרפואי "שערי צדק", האמון על הנהגה הלכתית לאור הכרעותיהם של פוסקי הדור, בא הדבר לידי ביטוי בשלבים הקריטיים של שביתת הרופאים. כזכור השביתה עברה ששה שלבים:

שלב 1: עבודה בבתי החולים כרגיל פרט לגביית סכום של 600 שקל מהפונים למרפאות.

שלב 2: ¹נטישה חלקית של הרופאים את בתי החולים ופתיחת מוקדים רפואיים במקום מרפאות בתי החולים, כשמחלקות בבתי החולים המשיכו לתפקד פחות או יותר.

שלב 3: שלב "הנטישה הגדולה" בו נטשו כמעט כל הרופאים², את בתי החולים ונסעו במאורגן ליעדים "בלתי ידועים", בעיקר בצפון הארץ ("הטיולים בגליל" ו"השיט בכנרת")³.

שלב 4: הפעלה חלקית של בתי החולים והמשך הפעילות במוקדים.

שלב 5: שביתת הרעב של הרופאים, שהחלה בביה"ח סורוקה בכאר שבע והתפשטה בהדרגה בקרב אחוז גבוה מאד של רופאי בתי החולים בכל הארץ.

שלב 6: המשך שביתת הרעב בין הודעת הממשלה על הסכמה עקרונית להעברת הנושא לבוררות לבין חתימת ההסכם בין ההסתדרות הרפואית והממשלה⁴.

1. עם קבלת פסק דין משופט שלום שאסר גביית כסף בבתי החולים.
2. פרט לרופאים בשירות צבאי סדיר + מספר קטן של רופאים תורנים למקרי חירום.
3. שלב זה נסתיים תוך שלושה ימים בהסכם זמני עם הממשלה עקב האיום (שהוצא אל הפועל ובוטל) בהוצאת צווי ריתוק. ע"פ ההסכם המשיכו הרופאים לעבוד בבתי החולים במתכונת מצומצמת תוך כדי המשך הפעלת המוקדים.
4. שלב זה נמשך פחות מיומיים.

כל אחד מן השלבים מעורר שאלות הלכתיות מעניינות. הן על התנהגותה של הממשלה והן על חובתם של הרופאים. אולם בשני שלבים הוחמר מצב הסכנה של החולים: א. בשלב הנטישה (שלב 3); ב. בשלב שביתת הרעב (שלבים 5, 6).
אנו מביאים פסקי הלכה שנתקבלו במרכז הרפואי "שערי צדק"⁵ בשני המצבים החמורים הללו, ואשר שינו לטובה את מצבם של החולים המאושפזים במחלקות בית החולים.

שלב הנטישה הגדולה (שלב 3)

שלב זה החל ביום ראשון, י' בסיון תשמ"ג (22.5.83). בו ביום ניתן פסק הלכה מאת הגאונים הרב יצחק יעקב וייס והרב שלמה זלמן אויערבך שליט"א, והועבר מידית להנהלת בית החולים ולכל רופאי המרכז הרפואי.

RABBI I. J. WEISS

CHIEF RABBI
OF JERUSALEM

JERUSALEM, RECHOV YERKHAYAHU 20

יצחק יעקב ווייס

רב ואב"ד

לכל מקהלות האשכנזים פניה"ק ירושלים תובכ"א

מח"ס שו"ת מנחת יצחק

ירושלים, רחוב ישעיהו 20

י" סיון תשמ"ג
בס"ד, ירושלים.

לכבוד הנהלת בית החולים שערי צדק ורופאי-ה הי"ו.

היות ושמענו כי יש רופאים שנסשו את עבודתם בבית החולים ועזבו את תוליהם ומצב נוכחות הרופאים בביה"ח היא אפילו למטה מהרגיל ביום שבת קודש ואשר הוא לכל הפחות הנצרך להצלת נפשות ופקוח נפש המותר אפילו בשבת קודש ועל פי הלכה המפורשת בשלחן ערוך (יו"ד סי' של"ו סי' א')

" הרופא המונע עצמו לרפאות הרי זה שופך דמים "

לכן החיוב מוטל עליכם להשתדל שחיה נוכחות הרופאים בביה"ח לא פחות מאשר ביום שבת קודש ועל כל הרופאים החיוב לקיים את האמור לעיל.

אבקשכם להעביר הוראתנו זו לכל רופאי ביה"ח.

בברכת רפואה שלימה לכל חולי ישראל

יצחק יעקב ווייס
י" סיון תשמ"ג

ניתן להבחין בקו ברור המפריד בין האיסור הברור לבין הספק (או ההיתר) בשביתת רופאים ע"פ פסק זה. גבול זה הינו המצב הרגיל ביום שבת קודש. מתוך הדברים מודגש שהאיסור החמור שבנטישת בתי החולים נבע מכך ש"מצב נוכחות הרופאים

5. פסקים אלו הועברו אישית לידיעת כל הרופאים ופורסמו בלוחות המודעות של המרכז הרפואי.

בבתי החולים הוא אפילו למטה מהרגיל ביום שבת קודש ואשר הוא לכל הפחות הנצרך להצלת נפשות ופקוח נפש⁶.

שלב שביתת הרעב (שלב 5)

כמעט חודש מאוחר יותר החלה שביתת הרעב בבית החולים סורוקה, והתפשטה כאש בשדה קוצים בקרב רופאי בתי החולים בכל הארץ. היה ברור שתוך זמן קצר תחל התמוטטות של מערכת הרפואית בבתי החולים עקב חולשה פיזית של הרופאים השוכתים, התמוטטות אשר עלולה לסכן באופן חמור חיי חולים. בתאריך ח' בתמוז נשלחה בדחיפות תשובה הלכתית בנושא שביתת הרעב, ואף היא הועברה לרופאי המרכז הרפואי.

RABBI I. J. WEISS

CHIEF RABBI
OF JERUSALEM
JERUSALEM, BECHOV YERAYANU 20

יצחק יעקב ווייס

רב ואב"ד
לכל מקהלות האשכנזים פעיה"ק ירושלים תוכב"א
מח"ס שו"ת מנחת יצחק
ירושלים, רחוב ישעיהו 20

בט"ו, ירושלים, ח' תמוז תשמ"ג.

לכבוד
פרופ' רוזין הי"ו
מנהל בית החולים "שערי צדק"
ירושלים.
פרופסור נכבד,

היות ושמענו כי יש רופאים אשר בדעמם לערוך שביחת רעב, הננו באנו לומר כי על פי החורה אין לאדם רשות לעשות שום פעולה אשר יכולה להביאו לידי נזק אישי כמו הרעבה חלקית כאשר מדובר על זמן ממושך, בשביל חוספת שבר כפי הנאמר: "אסור לאדם לחבול בין בעצמו בין בחבירו" (רמב"ם הל' חובל ומזיק פ"ה ה"א)

ובודאי הרופא העושה כן ומחליש עצמו ולא יוכל לפעול ולרפאות כראוי, בנוסף על הנ"ל יש בזה ג"כ משום הדין של: "הרופא המונע עצמו מלרפאות הרי זה שופך דמים" (שו"ע יו"ד סי' של"ו)

החיוב שלא להמנע עצמו מלרפאות הוא גם כשהרופא נדרש לכך מחמת שחבריו עשו שלא כהלכה.

אבקשם להעביר הוראתינו זו לכל רופאי בית-החולים.

בברכה רפואה שלימה לכל חולי ישראל.

יצחק יעקב ווייס
רב ואב"ד פעיה"ק ירושלים
שלום ושלום

6. אין בפסק התייחסות לצדקת תביעות הרופאים או להמשך השכיחה במתכונת המצומצמת בשלבים 2 ו-4, ואין ספק שעצם התערבותם המיידית של הפוסקים שליט"א באה אך ורק כתוצאה ממצב פיקוח הנפש המיידית שנוצר.

הרוב הגדול של רופאי המרכז הרפואי ציית כמובן לפסק ההלכתי המוסמך, ולכן סבלם של המאושפזים במרכז הרפואי "שערי צדק" המשיך להיות מינימלי. על אף הציית לפסק ההלכה האוסר על הרופאים לשבות רעב, לא נפסקה התמיכה של רופאי "שערי צדק" בתביעות לתנאי עבודה הולמים לרופאי ההסתדרות הרפואית⁷. כדי להדגיש עובדה זו נשלח מברק⁸ להסתדרות הרפואית בו מודיעים רופאי המרכז הרפואי "שער צדק":

1. הרופאים המנועים עפ"י ההלכה מלהשתתף בפועל בשביתת הרעב, ממשיכים להזדהות עם דרישות השוכתים ומוחים בתוקף על הסחבת הנמשכת מטעם המעסיקים, לנוכח המצב המזעזע.
2. אנו קוראים לסיום מיידי של המו"מ תוך כיבוד הסכמים שהוגשו ומינוי כורר מוסכם לגבי הסעיפים השנויים במחלוקת.
3. עד לסיום השביתה ימשיכו רופאי שערי צדק, כולל שוכתי הרעב, לעשות כל מאמץ כדי לטפל בכל מקרה של פקוח נפש שיגיע לשערי ביה"ח.

השלב האחרון (שלב 6) – טו-טז בתמוז תשמ"ג

בשלב הקצר והאחרון נתפרסם בבתי חולים רבים פסק הלכה של הרבנים הראשיים לישראל, גם במרכז הרפואי "שערי צדק" פורסם פסק הלכה זה:

פ ס ק ה ל כ ה

למשלחות הרופאים שפנו לרבנים הראשיים לישראל לדעת פסק הלכה בענין שביתת הרופאים, ופסקנו להם שאם התביעה שלהם היא למסור סכסוך זה לבוררות, יש בזה מן הצדק בהפסקת הטיפול בחולים מסויימים. הואיל ועכשיו המעבידים מסכימים למסור את הסכסוך הכספי לבוררות מוסכמת, יש איסור חמור לרופאים להפסיק את הטיפול הרפואי לחולים הנזקקים לעזרתם וההיתר הקודם אינו קיים.

על כן חייבים כל הרופאים להפסיק שביתתם כולל שביתת הרעב ולחזור לעבודה מיד ולא יעברו על הלאו "לא תעמוד על דם רעך".

הרבנים הראשיים נפגשו עם ראש הממשלה כשהתחילה שביתת הרעב ובקשו ממנו לפעול בכיוון זה בכל יכולתו ובענו ברצון

חבורנו מפי עליון שתוכלו לעכוד עבודתכם בשקט ובשלום לתת מזור לחולים וטעד לנחשלים וזקויים בכל עם ישראל הפסוק: "ישלח דברו וירפאם וימלט משחיתותם".

מרדכי אליהו
ראשון לציון הרב הראשי
לישראל

אברהם כהנא שפירא
הרב הראשי לישראל.

זמן קצר אח"כ נסתיימה השביתה, הרופאים שבו לעבודה מלאה בבתי החולים, ואז החלו עולות השאלות הנוקבות, שבתלקן הודחקו בימי השביתה הסוערים. בחלק משאלות אלה נדון במקום אחר⁹.

הרב מרדכי הלפרין

7. ראה הערה 6. וראה להלן.
8. בתאריך ט"ו בתמוז תשמ"ג (26.6.83).
9. ב"אסיא" חוברת ל"ח יתפרסם בע"ה מאמר מקיף בנושא.